

PSIHOLOGIJA U POJEDINIM NASTAVNIM PREDMETIMA

ČITANJE

- **Katel** – Subjektima je potrebno isto toliko vremena da pročitaju jednu riječ koliko i za čitanje jednog slova.
- *Ne čitamo slovo po slovo, već čitamo riječi kao cjeline;*
- *Pri čitanju smisao igra veoma važnu ulogu.*
- *Svaki čovjek brže čita na maternjem nego na stranom jeziku.*
- *Kod odraslih čitača fiksacija traje $\frac{1}{4}$ sekunde, a 90% vremena koje se potroši na čitanje otpada na fiksaciju a 10% otpada na pokrete.*
- *Progresivni i regresivni pokreti*
- *Čitanje u sebi je efikasnije od glasnog čitanja.*
- *Brzina čitanja zavisi od uvježbanosti, razumijevanja teksta i od čitljivosti teksta.*

- **Problemi prilikom obuke čitanja**

- 1) **Disleksija** je oštećena sposobnost čitanja usled poremećaja shvatanja onoga što je pročitano. Inteligencija i znanje ostaju neoštećeni i samo posredno mogu biti ugroženi. Uzroci su u stečenim oštećenjima mozga, ili u urođenim nedostacima funkcionisanja pojedinih moždanih centara.
- 2) Djeca su na osnovu oblika slova naučila da **sve što je slično, to je isto, a ono što je različito to je uvijek različito** (npr. po veličini: a-o-c-e, K-L-I-U-V a razlika: A-a, G-g, T-t)
- 3) Kod djece često postoji **obrtnanje slova i brojeva** (broj 6 i broj 9) – *kognitivna neravnoteža*.

PISANJE

Uslovi : *senzomotorna kontrola šake, intelektualni nivo i motivacija.*

- *Pisanje kod odraslih je potpuno automatizovan proces.*
- *Subjekti pišu cijele riječi ili djelove riječi jednim pokretom, bez prekida linije.*
- *Svaki čovjek ima svoj karakterističan rukopis, kao i hod, mimiku...*
- *Kod djece postoji velika promjenljivost rukopisa.*

Siril Bert – korelacija između rukopisa i uspjeha u školi je 0,40.

Torndajk – korelacija između rukopisa i uspjeha na testu inteligencije je 0,30.

Starč – Djevojčice nešto brže pišu u nižim razredima a ljepše u višim razredima nego dječaci. Ako nastavnik ima lijep rukopis onda će i većina djece imati lijep rukopis. Zato u I i II razredu treba obratiti pažnju na kvalitet rukopisa.

PSIHOLOGIJA UČENJA MATERNJEG JEZIKA

- Razvoj jezika zavisi od sredine u kojoj dijete uči.
- Prosječno dijete od tri godine raspolaže sa oko 900 riječi – **aktivni fond** (riječi koje dijete razumije i koje upotrebljava). **Pasivni fond** čine riječi koje dijete razumije ali ih ne upotrebljava.
- Za godinu dana prosječni rast fonda riječi je oko 500. Tako dijete od osam godina raspolaže sa oko 3500 riječi.
- **Riječi se najčešće formiraju u komunikaciji sa sredinom u kojoj dijete živi.**
- **Razvoj jezika je usko povezan sa intelektualnim razvojem.**
- Osnovni zadatak škole je proširivanje i razvoj dječjeg jezika. **Razvoj jezika sa intelektualnim razvojem je srž čitavog razvoja djeteta.**
- Razvoj jezika utiče i na socijalnu i emotivnu zrelost.

Uloga nastavnika je da obogate i prošire rečnik učenika, da ih osposobe za pismeno izražavanje, upute i osposobe za proširivanje znanja putem čitanja.

- **Sadržaj knjiga treba da bude prilagođen uzrastu djeteta.** Važno je da nastavnik navikne djecu da sama govore. Izvjesne greške u izražavanju (padežne greške, pogrešna artikulacija...) su rezultata nepravilnog učenja i zato nastavnik mora da utiče na djecu da se bolje i pravilnije izražavaju.
- Izvjesne govorne mane imaju psihološko porijeklo (mucanje, pogrešna artikulacija koja može biti uslovljena strahom od ispitivanja).
- Pored usmenog izražavanja, značajno je i pisano izražavanje.
- Što je razlika između pisanog i usmenog izražavanja veća, to je jezik razvijeniji.
- Prilikom vježbanja u pisanom izražavanju učenike treba navikavati da prave plan pisanja, tj da imaju osnovnu skicu.

PSIHOLOGIJA UČENJA MATEMATIKE

- Učenje matematike je od funkcionalnog značaja.
- Za savlađivanje **nastave aritmetike** potrebna je izvjesna gotovost djeteta.
- **Pijaže, Lovel, Galjperin** – Razvoj matematičke misli treba posmatrati u okviru logičkog mišljenja.
- Dijete u drugoj ili trećoj godini shvata prve matematičke odnose. (razlikuje predmete po veličini: veliko-malo, mnogo-malo...)
- Dijete od prve do treće godine opaža **različitost predmeta**.
- Kasnije dijete može da **uporedi dvije množine**. tj da uvidi ekvivalentnost i razlik e između množina. Na osnovu te korespondencije dijete uči množine (5-10).
- **Pijaže** - Dijete može da shvati množinu, tj da uspostavlja korespondenciju samo na osnovu **perceptivnih podataka**, a kasnije i na nivou **intelektualnih operacija**. Perceptivno uviđanje odnosa je intuitivno (dva suda, širi i uži skup šibica).
- **U formiranju matematičkih pojmova treba ići od konkretnog ka apstraktnom. U matematici je neophodno razumijevanje i vježbanje** (ali tek kad shvati problem)

- Posle učenja aritmetike dolazi **učenje algebre**. Ona je apstraktnija. U visokoj korelaciji je sa inteligencijom. Dječaci su bolji od djevojčica u algebri, jer bolje shvataju apstraktne pojmove.
- **Učenje geometrije**, koja je manje apstraktna od algebre, vezana je za prostor i odnose u prostoru, mada je apstraktnija od aritmetike.
- Stimulacijom interesa za geometriju formira se tzv. geometrija života (dužina koraka, visina drveta, rastojanje među automobilima i dr.)
- **Pijaže** - Djeca treba prvo da uče logičke principe pa tek onda geometriju.
- Savlađivanje drugih **prirodnih nauka** je dosta povezano sa matematikom.
- Namjena učenja prirodnih nauka je ne samo razumijevanje prirodnih pojava, već i razvijanje metoda naučnog mišljenja. Učeci prirodne nauke učenici razvijaju istraživački duh, interesovanje, razumijevanje prirodnih zakona i vještinu rješavanja prirodnih fenomena. Dječaci su bolji.

PSIHOLOGIJA UČENJA ISTORIJE

- Psihologijom učenja istorije najviše su se bavili sovjetski psiholozi: **Redko, Smirnov, Zankov, Leontijev.**
- Kroz nastavu istorije učenici treba da shvate odnose u prošlosti i uticaj tih odnosa u sadašnjosti.
- **Redko** – Osnovni problemi u shvatanju istorije su:
  - 1) shvatanje vremena, 2) shvatanje prostora, 3) shvatanje uzročno-posledičnih odnosa u društvu.

Shvatanje vremena – Polaskom u školu kod djece se ustaljuju pojmovi o vremenu, formira se određen raspored vremena. Pojmovi **prije** i **sada** su kod djece u prvom razredu veoma neodređeni. Zato događaje treba hronološki izlagati i upoznati djecu sa dužim vremenskim periodima.

Djeca teško shvataju periodizaciju vremenskih pojava i trajanje pojedinih događaja, a najteže shvataju sinhronizaciju vremenskih pojava, tj. više događaja koji se istovremeno događaju u različitim djelovima zemlje. Tek se uspostavlja u VII i VIII razredu.

- **Shvatanje prostora** je usko povezano sa shvatanjem geografske mape.
- Za shvatanje istorije pogodne su istorijske karte, makete, crteži i filmovi....
- Usvajanje istorijskih pojmova vrši se na osnovu događaja sa kojima se učenici upoznaju.
- **Djecu istoriji najviše privlače konkretnost, dinamičnost i emocionalni kontakt.**
- Istorija izaziva veliko interesovanje kod učenika ukoliko je predavanje živo, ali ne treba se zadržavati na deskripciji, već treba omogućiti učenicima da dođu do zaključka o uzroku i povodu jednog događaja.
- Učenje **uzročno-posledičnih odnosa** kroz učenje istorije, utiče na razvoj mišljenja.
- Istorijski datumi treba da služe kao orijentacija učenicima da bolje razumiju istorijske događaje.

KOGNITIVNI STILOVI I NASTAVA STRANIH JEZIKA

- **Kognitivni (saznajni) stilovi** su predispozicije nekog pojedinca da na određeni, vrlo specifičan način opaža, razumije i pamti različite podatke.
- **Stilovi** su nezavisni od opšte inteligencije i u školskoj situaciji utiču na efikasnost učenika i njihovu preferenciju različitih oblika nastave i učenja.
- **Kognitivni stilovi od značaja za učenje stranih jezika:**
  - 1) *aktivni spram refleksivnog*
  - 2) *senzitivni spram intuitivnog*
  - 3) *induktivni spram deduktivnog*
  - 4) *vizuelni spram verbalnog stila.*

Aktivni I reflektivni stil

- ***Aktivni stil***- najbolje razumiju gradivo kada ga drugom objašnjavaju, da raspravljaju o njemu i smišljaju različite načine primjene osvojenih znanja.
- ***Reflektivni stil*** – najviše im odgovara da prvo samostalno promisle o gradivu koje se uči.
- *Kobinovati čas: konverzacija, dramska izvođenja ali i vježbe u pisanju i formulaciji pitanja.*

Senzitivni I intuitivni stil

2) Učenici ***senzitivnog stila*** su suvi realisti, metodični i spremniji za učenje konkretnijih sadržaja. Odgovara im nastava sa dosta ponavljanja i bazičnih gramatičkih vježbanja.

Intuitivni učenici imaju više zanimanja za načela, pojmove i teorije, spekulacije različitih vrsta. Oni preferiraju nastavu koja u određenoj mjeri sadrži upoznavanje sa složenijim gramatičkim pravilima, suptilnostima prevođenja, kao i upoznavanje sa kulturom naroda čiji se jezik uči.

Induktivni I deduktivni stil

3) **Induktivni kognitivni stil** – postoji izrazita preferencija za nastavu koja je oslonjena na samostalna otkrića. Modeli nastave gdje se čas u cjelini drži na stranom jeziku a učenje gramatike prepušta spontanom procesu odgovara induktivnom stilu.

Učenici sa **deduktivnim stilom** više vole da im se prvo izlože aksiomi i pravila, da im se izvedu posledice i formulišu moguće primjene načela. Tradicionalni postupci u nastavi stranih jezika koji su se u najvećoj mjeri oslanjali na prevođenje tekstova i objašnjavanje gramatičkih pravila odgovaraju učenicima sa deduktivnim stilom.

Vizuelni I verbalni stil

4) Učenici koji lako pamte slike, dijagrame, informacije sadržane u filmovima i sl. imaju **vizuelni stil**. Njima odgovara nastava stranih jezika u kojoj se obilno koriste fotografije, crteži, stripovi (za učenje riječi), filmovi i različite dramatizacije (bolje su za učenje izgovora od audio traka).

Učenicima koji više naginju **verbalnom stilu** više odgovaraju napisana ili usmeno izrečena objašnjenja nego vizuelno predstavljanje.

U radu sa učenicima treba obezbijediti što raznovrsnije oblike nastave i pažljivo pratiti koji od njih odgovaraju konkretnim uslovima. (npr. uzrastu i prethodnim znanjima učenika u odjeljenju).